

حوزه ورومانیت

رهنامه‌ی ۱۳

www.ketab.ir

انتشارات انقلاب اسلامی

ره‌نامه‌ی ۱۳، حوزه و روحانیت

به کوشش: معاونت پژوهش و آموزش مؤتسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی

ناشر: انتشارات انقلاب اسلامی

وابسته به دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

چاپ دوم: تابستان ۱۴۰۳

شمارگان: ۲۵۰۰ نسخه

شابک کتاب: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۹۱-۸۳-۸ / **شابک دوره:** ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۹۱-۷۱-۵

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان شهید صالحی، شماره‌ی ۲۶

مرکز پخش: ۰۲۱۶۶۴۰۵۱۰۰

فروشگاه مشهد: ۰۵۱۳۲۲۸۱۲۲۵-۷ / **فروشگاه تهران:** ۰۲۵۳۷۷۰۲۱۴۳

www.KhameneiBook.ir

پست الکترونیک: Info@Book-khamenei.ir

سامانه‌ی پیام کوتاه: ۱۰۰۰ ۲۱۴۳

WWW.KETAB.IR

ویرایش این کتاب بر اساس قواعد ویراستاری دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی‌خامنه‌ای (مدظله‌العالی) انجام شده است.

سرشناسه: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ -

عنوان و نام پدیدآور: ره‌نامه‌ی ۱۳، حوزه و روحانیت

مشخصات نشر: تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۴۰۲

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۹۱-۷۱-۵

شابک کتاب: ۹۷۸-۶۲۲-۷۴۹۱-۸۳-۸

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - بیانات و سخنرانی‌ها

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - دیدگاه درباره‌ی حوزه و روحانیت

موضوع: جوان

رده‌بندی کنگره: ۱۴۰۲ ت ۷ ۱۴۰۲/ح ۲۹۵/۱۰۲ BP

رده‌بندی دیوبنی: ۲۹۷/۱۸

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۲۳۹۵۴۳۷

مقدمه

«ره‌نامه» مجموعه‌ای است شامل چهل دفتر، که مبانی، ارزشها و اصول اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه وآله وسلم) را با توجه به نیازها، پرسش‌ها و چالشهای دوران معاصر تبیین میکند و از خلال دیدگاه‌های اندیشمندانه و ژرف‌نگر حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی) به ترسیم اندیشه و سلوک یک جوان مؤمن انقلابی میپردازد.

سرلوحه‌ی این دفتر، حکمهای جاودانه‌ی قرآن کریم و احادیث اهل بیت (علیهم السلام) است که دو امانت پیکار و جهاد (صلی الله علیه وآله وسلم) در میان امت اسلامی است و آغاز هر دفتر، استحقاق‌های حکیمانه‌ی بنیان‌گذار انقلاب اسلامی است که بی نام او این انقلاب در هیچ جای دنیا شناخته شده نیست و بدون نقشه‌ی راه او استمرار و تکامل انقلاب تحقق نخواهد یافت.

ره‌نامه عرصه‌ی گسترده‌ای از موضوعات گوناگون را در بر میگیرد که در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی جوانان مورد نیاز است و میتواند شاکله‌ی فکری و رفتاری آنان را ترسیم کند. این موضوعات از درنگ در موقعیت و ظرفیتهای یک جوان مؤمن و اندیشه‌ورز آغاز میشود و در سیری منطقی به ساحت‌های

اعتقادی، اجتماعی، سبک زندگی، مباحث تربیتی و اخلاقی، سیاسی و انقلابی در لایه‌ها و سطوح مورد نیاز میپردازد و در نهایت به نقطه‌ی اوج و آرمان‌های همگی مجاهدتها میرسد و بر آن است که در ترسیم طرح‌واره‌ای کلی از اندیشه‌ی نظری و علمی انقلاب، فرایند تعالی و صیوروت علمی و عینی مخاطب خود را تسهیل و تسریع سازد.

ره‌نامه تنها برای خواندن و حدّاکثر یادداشت‌برداری و حفظ کردن مطلب نیست، بلکه بسته‌ای است برای تفکر و درنگ در اساسی‌ترین مفاهیم مورد نیاز و ناظر به تکالیف عملی جامعه‌ی مخاطب و زمینه‌ساز دستیابی به بصیرت عمیق و پایبندی درونی به ارزش‌های انقلاب اسلامی، به مثابه یک کلیت و گفتمان و گامی مهم در مسیر برای شناخت و تحقق بیانیه‌ی گام دوم انقلاب اسلامی شکوهمند ایران.

بیانیه‌ی «گام دوم انقلاب» از سوی ره‌نمایان مطّلعی است خطاب به ملت ایران و بویژه جوانان که به مثابه موتور محرک برای «دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود. این گام دوم، انقلاب را به «آرمانهای بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌فداه) هست»، نزدیک خواهد کرد.

ره‌نامه در چهل دفتر، جوان مؤمن، دانا و انقلابی را برای طی مسیر بلند و شکوهمند از خودسازی و جامعه‌پردازی به تمدن‌سازی و آمادگی برای ظهور همراهی میکند.

قاعده‌ی حاکم بر تألیف و تدوین ره‌نامه، پایبندی متن به نصّ

گفتار یا نوشتار رهبر حکیم انقلاب اسلامی^۱ بوده تا حتی المقدور از هر گونه تحلیل یا برداشت نادرست پیشگیری شده و با اقتباس از خلال دیدگاه‌های معظم^{له}، برجسته‌ترین محورها و نکات مورد تأکید ایشان ارائه گردد.

برای تألیف و تدوین هر یک از دفاتر چهل‌گانه، علاوه بر تلاش پژوهشی نویسندگان محترم برای مطالعه‌ی کامل مطالب مرتبط با موضوع و انتخاب مطالب اهم و مورد نیاز و ساختاردهی آن، نظرات ارزیابان علمی مدّ نظر بوده است. با توجه به محدودیت حجم هر دفتر، طبعاً امکان پرداختن به بسیاری از نکات و ظرایف مباحث و بیانات رهبری معظم مقدور نبوده است، از این رو مخاطب ارجمند این دفاتر، خود را بی‌نیاز از مراجعه به متن کامل بیانات و نوشتارهای ایشان ندانند.

از مؤلف محترم این دفتر، آقای عباس رضوانی نسب، شورای محترم علمی و تمام عزیزانی که در تهیه و تولید این مجموعه نقش داشته‌اند تشکر و قدردانی نموده و پیشنهادها و نظرات خوانندگان ارجمند برای تکمیل این طرح استقبال میکنیم.

معاونت پژوهش و آموزش

مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی

۱. این مجموعه مشتمل بر بیانات حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) تا پایان سال ۱۳۹۷ می‌باشد.

مفهرست

۱۳ آیات و روایات
۱۵ درآمد
۱۷ سرمشق

۲۱ فصل اول: پیشینه روحانیت و حوزه‌های علمیه
۳۷ فصل دوم: رسالت و جایگاه روحانیت
۴۹ فصل سوم: دستگاه اجتهاد
۶۳ فصل چهارم: کارکردها و ساختار حوزه و روحانیت
۷۷ فصل پنجم: بایسته‌های حوزه و روحانیت
۹۱ فصل ششم: ضرورت تحوّل در حوزه‌های علمیه
۱۰۵ فصل هفتم: رابطه‌ی حوزه‌ی علمیه با امت و نظام اسلامی
۱۱۹ فصل هشتم: دشمنی با روحانیت
۱۳۱ فصل نهم: آسیب‌شناسی
۱۴۳ فصل دهم: افق آینده

{ آیات و روایات }

□ «وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ»
 «و شایسته نیست مؤمنان همگی [برای جهاد] کوچ کنند پس چرا از هر فرقه‌ای از آنان دسته‌ای کوچ نمیکنند تا [دسته‌ای بمانند و] در دین باقی بمانند و قوم خود را وقتی به سوی آنان بازگشتند بیم دهند. [از کیفر الهی] بترسند.»
 سوره ی توبه، آیه ۱۲۲

□ «وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ»
 «و کیست خوش‌گفتارتر از آن کس که به سوی خدا دعوت نماید و کار نیک کند و گوید من [در برابر خدا] از تسلیم‌شدگانم.»
 سوره ی فصلت، آیه ۳۳

□ «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلْبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ يَسْفِكِ الْمُهْجِجَ وَ حَوْضِ اللَّجْجِ»

امام سجاد (علیه السلام) فرمود: «اگر مردم بدانند در طلب علم چه فایده‌ای است آن را میطلبند اگرچه با ریختن خون دل و فرو رفتن در گردابها باشد.»

الکافی، ج ۱، ص ۳۵

□ «عن ابی عبد الله (علیه السلام) قال قَرَأْتُ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ (علیه السلام): إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَأْخُذْ عَلَى الْجُهَالِ عَهْدًا بِطَلَبِ الْعِلْمِ حَتَّى أَخَذَ عَلَى الْعُلَمَاءِ عَهْدًا بِبَدْلِ الْعِلْمِ لِلْجُهَالِ لِأَنَّ الْعِلْمَ قَبْلَ الْجُهْلِ»

امام صادق (علیه السلام) میفرماید: «در کتاب جدم علی (علیه السلام) خواندم که خداوند، پیش از آنکه برای تحصیل علم از جاهلان عهده‌ای بگیرد، از علما عهده گرفته که نسبت به جهال بذل علم نمایند.»

بحار الانوار، ج ۲، باب ۱۳، ص ۶۷، روایت ۱۴

www.ketab.ir

درآمد

امروز کسانی هستند که میخواهند ماجرای عاشورا را به عنوان یک درس، خاطره و یک شرح واقعه، از زبان علما، روحانیون، مبلغین، مبلغات و امثال اینها بشنوند. ما در این زمینه چه خواهیم کرد؟ در اینجا به قضیه‌ی خیلی مهم تبلیغ میرسیم. اگر روزی این طلاب جوان فضیله‌های حوزه‌های علمیه، مبلغین، وعاظ، مداحان و روضه‌خوانان را داشته‌اند ماجرای عاشورا را مثل حربه‌ای علیه ظلمات متراکم حاکم نظام زندگی همه‌ی بشر به کار گیرند و با این تیغ بُرنده‌ی الهی پرده‌ی ظلمات را بشکافند و خورشید حقیقت را به شکل حاکمیت اسلام، وسیع‌الشرکاء کنند. این حقیقت در زمان ما اتفاق افتاده است. چرا نباید هیچ بود که در هر عصر و زمانی. هر چه هم که تبلیغات دشمن در آن دوره سخت، همه‌گیر و ظلمات «اشد تراکماً» باشد. مبلغین، گویندگان و علمای دین، بتوانند علیه هر باطلی، شمشیر حق و ذوالفقار علوی و ولوی را در دست گیرند و از آن استفاده کنند؟! ... سختی دارد؛ اما ممکن است. همت و فداکاری لازم دارد. راه باز است؛ بن بست نیست.

۱. در دیدار روحانیون و وعاظ، در آستانه‌ی ماه محرم ۱۳۷۴/۳/۳

تردیدی نیست که حوزه‌های علمیه و علمای متعهد در طول تاریخ اسلام و تشیع مهم‌ترین پایگاه محکم اسلام در برابر حملات و انحرافات کوچک‌رویی‌ها بوده‌اند. علمای بزرگ اسلام در همه‌ی عمر خود تلاش نمودند تا مسائل حلال و حرام الهی را بدون دخل و تصرف ترویج نمایند. فقهای عزیز نبودند، معلوم نبود امروز چه علمی به عنوان علوم قرآن و حدیث اهل بیت (علیهم‌السلام) به خورد توده‌ها داده بودند.^۱

این قشری که بیشتر از همه تکلیف بر او متوجه است روحانیون هستند... شاید از همه‌ی قشرها، قشر روحانی مسئولیتش بیشتر باشد؛ برای اینکه، هر کس بیشتر نزدیک به اسلام است بیشتر مورد مسئولیت است. انبیا از همه کس مسئولیتشان زیادتر بوده است. آنها در عین حالی که مسئولیتشان از همه بیشتر بود، به آن امری که وظیفه داشتند عمل کردند و هیچ قصوری نکردند.

۱. پیام امام خمینی (ره) به روحانیون، مراجع، مدرّسین، طلاب و انقهای جمعه و جماعات (منشور روحانیت)، ۱۳۶۷/۱۲/۳؛ مندرج در صحیفه‌ی امام (ره)، ج ۲۱.

علمای هر ناحیه مسئولیتشان از سایر طوایف بیشتر است، اینها عذر ندارند؛ ممکن است که بسیاری از مردم عذر داشته باشند؛ یا عذر اینکه نمیدانستیم یا عذر اینکه نمیتوانستیم که هیچ کاری نکنیم؛ روحانیون الان در ایران هیچ عذری ندارند، برای اینکه راه را میدانند و میتوانند هم کار بکنند. اگر خدای نخواست، در بین روحانیون کسی از اشخاصی پیدا بشود که برخلاف عمل میکند، این یا از باب این است که با اصل مبنای اسلامی مخالف است یا نمیفهمد که این اسلام در اینجا وضعیتش چطور است.^۱

وظیفه‌ی شما طبقه‌ی فضیله‌ی جوان که در آینده پاسداران احکام اسلام هستید سنگین است؛ هم‌اکنون خود را مجهز برای پاسداری و خدمت به اسلام و مسلمین فرمایید.

روحانیون را عذر و طلب باید کارهای قضائی و اجرائی را برای خود یک امر مقدس و بزرگ ارزش الهی بدانند و برای خود شخصیت و امتیازی قائل بشوند که حوزه ننشسته‌اند بلکه برای اجرای حکم خدا راحتی حوزه را رها کرده و مسئولیت به کارهای حکومت اسلامی شده‌اند. اگر طلبه‌ای منصب امامت جمعه و ارشاد مردم یا قضاوت در امور مسلمین را خالی ببیند و قدرت اداره هم در او باشد و فقط به بهانه‌ی درس و بحث مسئولیت نپذیرد و یا دلش را فقط به هوای اجتهاد و درس خوش کند، در

۱. سخنرانی امام خمینی (ره) در جمع علما و روحانیون شیعه و سنی، ۱۳۶۴/۲/۱۶؛
مندرج در صحیفه‌ی امام (ره)، ج ۱۹، ص ۲۴۶-۲۵۷
۲. پیام امام خمینی (ره) در تشکر به علمای آذربایجان، ۱۳۵۶/۸/۰۰؛ مندرج در
صحیفه‌ی امام (ره)، ج ۳، ص ۲۶۳

پیشگاه خداوند بزرگ یقیناً مؤاخذه میشود و هرگز عذر او موجه نیست؛ ما اگر امروز به نظام خدمت نکنیم و استقبال بی سابقه‌ی مردم از روحانیت را نادیده بگیریم، هرگز فرصت و شرایط بهتر از این را نخواهیم داشت.^۱

وصیت اینجانب آن است که در همه‌ی اعصار خصوصاً در عصر حاضر که نقشه‌ها و توطئه‌ها سرعت و قوت گرفته است، قیام برای نظام دادن به حوزه‌ها لازم و ضروری است؛ که علما و مدرّسین و افاضل عظیم الشان صرف وقت نموده و با برنامه‌ی دقیق صحیح حوزه‌ها را و خصوصاً حوزه‌ی علمیه‌ی قم و سایر حوزه‌های بزرگ و بااهمیت را در این مقطع از زمان از آسیب حفظ نمایند.

و لازم است علمای و محترم نگذارند در درسهایی که مربوط به فقه است و حرّوف و اصولی از طریقه‌ی مشایخ معظّم که تنها راه برای حفظ فقه است منحرف شوند، و کوشش نمایند که هر روز بردقتهای و بحث و ابتکار و تحقیقها افزوده شود؛ و فقه سنتی که ارث سلف صالح است و انحراف از آن سست شدن ارکان تحقیق و تدقیق است، محفوظ بماند و تحقیقات بر تحقیقات اضافه گردد. و البته در رشته‌های دیگر علوم به مناسبت احتیاجات کشور و اسلام برنامه‌هایی تهیه خواهد شد و رجالی در آن رشته تربیت باید شود. و از بالاترین و

۱. پیام امام خمینی (ره) به روحانیون، مراجع، مدرّسین، طلاب و ائمه‌ی جمعه و جماعات (منشور روحانیت)، ۱۳۶۷/۱۲/۳؛ مندرج در صحیفه‌ی امام (ره)، ج ۲۱،

والا ترین حوزه‌هایی که لازم است به طور همگانی مورد تعلیم و تعلم قرار گیرد، علوم معنوی اسلامی است، از قبیل علم اخلاق و تهذیب نفس و سیر و سلوک الی الله -رزقنا الله وایاکم- که جهاد اکبر میباشد.^۱

www.ketab.ir

۱. وصیت‌نامه‌ی سیاسی-الهی امام خمینی (ره)، ۲۶/۱۱/۱۳۶۱: مندرج در صحیفه‌ی امام (ره)، ج ۲۱، ص ۳۹۳-۴۷۰